

Electoral Management Body

Seminární práce

Korupce v ČR

Ústav politologie FF UK

2011

Bc. Vladimír Hanáček

II. ročník

Navazující magisterský studijní cyklus

I. EMB – transparentnost (zákonná úprava):

Funkci „Electoral Management Body“ plní v České republice dle platné legislativy tzv. volební orgány, jejichž vymezení i konkrétní působnost upravují příslušné zákony o volbách.¹ U všech typů voleb jsou volebními orgány: Státní volební komise, Ministerstvo vnitra ČR, Český statistický úřad, krajský úřad, pověřený obecní úřad, obecní úřad, starosta obce a okrsková volební komise. V případě voleb do PS PČR a voleb do EP je volebním orgánem i Ministerstvo zahraničních věcí ČR, které organizačně a technicky zabezpečuje přípravu, průběh a provedení voleb do PS PČR v zahraničí, a také příslušné zastupitelské úřady ČR, které činí totéž v rámci svého územního obvodu. K zajištění průběhu voleb do PS PČR ve zvláštní volebním okrsku v zahraničí působí zvláštní okrsková volební komise coby volební orgán. V rámci transparentnosti přípravy a průběhu voleb je všemi příslušnými zákony přímo definována povinnost příslušných volebních orgánů informovat občany. Jde o povinnost starosty zveřejnit způsobem v místě obvyklým, nejpozději 15 dnů přede dnem voleb, oznámení o době a místě konání voleb v obci, zřízení volebních okrsků, jejich území a adresy volebních místností. Starosta též upozorní voliče na povinnost prokázat při hlasování totožnost a státní občanství ČR a uvede další potřebné údaje nutné k nerušenému průběhu voleb. Podobnou povinnost mají v případě voleb do PS PČR a EP i příslušné zastupitelské úřady v zahraničí. Na základě postupu příslušných volebních orgánů u jednotlivých typů voleb jsou voličům dodány tři dny přede dnem voleb hlasovací lístky. Ve věci vyhlášení výsledků voleb je postup v podstatě identický u všech typů voleb, upravený zvláštním paragrafem příslušného zákona: Státní volební komise na základě údajů předaných Českým statistickým úřadem uveřejňuje a vyhláší výsledky voleb, a to v případě voleb do PS PČR provádí zápis na základě údajů předaných ČSÚ, v případě ostatních typů voleb již jen schvaluje zápis, vyhotovený ČSÚ. Zápis má obsahovat počet registrovaných voličů, odevzdaných hlasovacích lístků, platných hlasů, celkové výsledky hlasování: počty hlasů pro jednotlivá kandidující uskupení, jména a příjmení zvolených kandidátů a náhradníků. Na základě podoby platné legislativy je možno konstatovat, že občan ČR má k dispozici všechny relevantní informace o přípravě, průběhu a výsledku voleb z hlediska činnosti jednotlivých volebních orgánů, jejichž povinnosti v jednotlivých fázích jsou zákonem upraveny. Zároveň jsou v zákoně definovány i opravné mechanismy v případě pochybení či nesplnění povinnosti volebních orgánů v zákoně definovaných.

¹ Jedná se o zákon č. 247/1995 Sb. o volbách do Parlamentu České republiky ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 130/2000 Sb. o volbách do zastupitelstev krajů a změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 62/2003 Sb. o volbách do Evropského parlamentu a změně některých zákonů.

II. EMB – transparentnost (praxe):

Informace o termínu a průběhu voleb jsou pravidelně zveřejňovány na webovém rozhraní Českého statistického úřadu www.volby.cz. Zde je v několika týdenním časovém předstihu před volbami zveřejněn termín, informace o volebních obvodech či kompletní kandidátní listiny kandidujících stran, hnutí a koalic. K dispozici jsou zde též informace pro okrskové volební komise. V průběhu sčítání hlasů jsou zde zveřejňovány průběžné výsledky ze všech volebních okrsků. Po sečtení hlasů jsou zde zveřejněny oficiální výsledky voleb a údaje o volební účasti. Podle typu voleb jsou dále zveřejňovány jmenné seznamy a přehledy, výsledky hlasování za volební obvody a za územní celky, územní údaje o volební účasti, rozdělení mandátů stranám, číselníky a statistické přehledy či údaje o stavu zpracování a zápisy ve formátu PDF. Tento server slouží jako klíčový a úplný zdroj informací o přípravě, průběhu a výsledcích voleb v ČR.² Složení Státní volební komise, její činnost a jednací řád je zveřejněn na příslušných webových stránkách Odboru všeobecné správy Ministerstva vnitra ČR³. Na tomto rozhraní je též k dispozici úplný archiv všech typů voleb s podrobnými informacemi k nim. Zde byly také například roku 2009 zveřejněny tiskové správy Státní volební komise ve věci odkladu a posléze zrušení přípravy voleb do PS PČR na základě nálezu Ústavního soudu ČR.⁴ Zde je též k dispozici úplný seznam politických stran a hnutí.⁵ Na webových stránkách České statistického úřadu lze získat úplné informace o působnosti ČSÚ coby volebního orgánu v sekci „Volby a ČSÚ“.⁶ Je zde detailně popsána činnost ČSÚ ve volbách a v referendu, příslušná legislativa, kontakty na zástupce ČSÚ ve Státní volební komisi včetně telefonického spojení, závazný systém zjišťování a zpracování výsledků voleb a výsledků hlasování v celostátním referendu, poskytování informací o výsledcích voleb a celostátních referend, metody pro přepočítání hlasů na mandáty, případně při každých volbách příslušné informace okrskovým volebním komisím⁷. Důležitým zdrojem informací jsou též speciální přenosy České televize a Českého rozhlasu k příslušným volbám.

V ČR dosud nikdy nedošlo k selhání příslušného volebního orgánu ve věci zveřejňování základních informací o přípravě, průběhu a výsledcích voleb, manipulaci či falšování výsledků. Součinnost volebních orgánů se sdělovacími prostředky umožňuje efektivní informování o rozhodování příslušných volebních orgánů.

² Viz. In: www.volby.cz

³ Srov. In: <http://www.mvcr.cz/clanek/statni-volebni-komise-93402.aspx> (březen 2011)

⁴ Srov. In: <http://www.mvcr.cz/clanek/volby-archiv-voleb.aspx> (březen 2011)

⁵ Srov. In: <http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politicky-stran/> (březen 2011)

⁶ Srov. In: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/volby_a_csu (březen 2011)

⁷ Srov. Tamtéž

III. EMB – odpovědnost (zákonná úprava):

Činnost volebních orgánů je ze zákona definována jako výkon státní správy. Státní volební komise po provedení zápisu a zveřejnění výsledků odevzdává tyto údaje příslušnému zastupitelskému sboru a příslušným kandidátům předává osvědčení o zvolení. Ministerstvo vnitra ČR řeší stížnosti na organizačně technické zabezpečení voleb na úrovni kraje. Ministerstvo zahraničních věcí činí totéž při volbách do PS PČR v zahraničí. ČSÚ technicky zajišťuje dostupnost a poskytování průběžných a celkových výsledků voleb, předává souhrnné informace o výsledcích voleb na úrovni volebního kraje nebo volebního obvodu a České republiky v písemné formě (potažmo i elektronické podobě) zaregistrovaným politickým stranám, politickým hnutím, koalicím a nezávislým kandidátům, vyhotovuje registry a číselníky, kontroluje možné duplicity na kandidátních listinách, řeší stížnosti na funkci technických zařízení a příslušného programového vybavení, použitých při zpracování výsledků voleb a po vyhlášení celkových výsledků na vyžádání poskytuje informace o výsledcích v příslušném územním členění. Nejdůležitější funkcí krajského úřadu je poskytovat adresy zmocněnců zaregistrovaných politických stran, hnutí a koalic okrskovým volebním komisím a archivovat volební dokumentaci, dále řeší stížnosti na organizačně technické zajištění voleb na úrovni obce a má kompetenci ukládat pokuty. Řešení stížností na organizačně technické zajištění voleb na úrovni volebních okrsků a archivaci volební dokumentace mají u jednotlivých typů voleb i příslušné pověřené obecní úřady. Nastavení těchto kompetencí volebních orgánů je dle zákonných úprav analogické u všech typů voleb.⁸ Zákonná úprava dává k dispozici právní prostředky k přístupu k informacím o rozhodování příslušných volebních orgánů na úseku jejich kompetence. Zákon však detailně neupravuje, nakolik rozsáhlé mají tyto výstupy být. Ty vyplývají z příslušných ustanovení ve věci přípravy, průběhu a výsledků voleb. Tak jsou definovány jednotlivé položky, které jsou následně obsaženy ve výstupech (např. konkrétní volební zisky kandidujících stran, hnutí a koalic, údaje o volební účasti atd.). Politické strany mají k dispozici právní prostředky k vyžádání si informací, případně mohou k příslušnému soudnímu orgánu podat stížnost na neplatnost voleb. Systém kontroly jednotlivých volebních orgánů je definován pouze vzájemnými vztahy kooperace mezi nimi. Povinnost zveřejňovat finanční zprávy o své činnosti volební orgány ze zákona nemají.

⁸ Srov. In: zákon č. 247/1995 Sb. o volbách do Parlamentu České republiky ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 130/2000 Sb. o volbách do zastupitelstev krajů a změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 62/2003 Sb. o volbách do Evropského parlamentu a změně některých zákonů.

IV. EMB – odpovědnost (praxe):

Ve věci řízení o neplatnosti voleb lze v ČR podle příslušných ustanovení volebních zákonů uplatnit stížnost na neplatnost voleb, která je podle jednotlivých typů voleb podřízena rozhodnutí příslušného soudního orgánu. V případě jeho kladného stanoviska vyhláší se v příslušné časové lhůtě uskutečňují nové volby. V praxi nikdy nedošlo k opakování jiného typu voleb, než voleb do zastupitelstev obcí⁹. V každém volebním období po roce 1998 došlo k několikerému opakování hlasování v řadě obcí na základě sdělení Ministerstva vnitra ČR. Ke zrušení voleb došlo na základě uznání stížnosti na neplatnost voleb z řad politických stran a hnutí či jednotlivců u příslušného krajského soudu. V případě, že došlo k uznání na neplatnost volby kandidáta, byl dodatečně upraven výsledek voleb do zastupitelstva příslušné obce. K vyřizování stížností i k opakování voleb jsou zákonně přesně definovány časové lhůty: návrh na neplatnost voleb lze v případě komunálních voleb podat do 10 dnů od vyhlášení výsledků voleb a soud rozhoduje ve lhůtě 15 dnů od podání stížnosti, v případě uznání se volby musí uskutečnit do 30 dnů¹⁰. Informace o příslušných rozhodnutích vydává krajský soud veřejně. Odvolací instancí je poté jen Ústavní soud ČR, jenž v případě, že shledá porušení ústavních principů, zruší příslušné rozhodnutí krajského soudu a nařídí opětovný přezkum.¹¹ Nejobvyklejším důvodem opakování voleb je tzv. rozpadnutí zastupitelstva, tedy ztráta způsobilosti zvoleného orgánu vykonávat samosprávné pravomoci podle ustanovení zákona¹². Z hlediska efektivity činnosti volebních orgánů ve věci kontroly regulérnosti hlasování je možno poukázat na případ opakovaných voleb v obci Kunějovice na Plzeňsku v březnu 2010, kde kvůli chybnému údaji na volebním lístku ve věci počtu volených kandidátů (uvedeno zde šest místo pěti), na což upozornil zapisovatel okrskové volební komise a posléze pověřený pracovník krajského úřadu, nepřijal ČSÚ zápis okrskové volební komise a volby tak nebyly uznány za platné. Informace o tomto včetně dalších možných konsekvencí byla na základě převzetí agenturní zprávy ČTK zveřejněna na webových stránkách ČSÚ.¹³ S ohledem na výše uvedenou skutečnost, že nikdy v ČR nedošlo ke kauze, jež by byla zapříčiněna porušením povinností volebních orgánů při zveřejňování informací o přípravě, průběhu a výsledcích voleb, lze konstatovat, že ani vyvozování osobní odpovědnosti

⁹ Srov. In: www.volby.cz (duben 2011)

¹⁰ Srov. In: zákon č. č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů (duben 2011)

¹¹ K tomu došlo 25.1.2011, kdy ÚS zrušil rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ve věci platnosti komunálních voleb v Krupce v říjnu 2010. Srov. např. In: <http://www.denikreferendum.cz/clanek/8624-v-krupce-budou-nove-volby-rozhodl-ustavni-soud> (duben 2011)

¹² Srov. In: www.volby.cz v sekci „zastupitelstva obcí“ (duben 2011)

¹³ Srov. In: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/prehled_clanku_brezen_2010 (duben 2011)

příslušných vedoucích představitelů volebních orgánů případně uplatnění sankcí vůči nim nelze empiricky podložit.

Seznam použitých zdrojů:

Tištěné prameny:

Zákon č. 247/1995 Sb.

Zákon č. 130/2000 Sb.

Zákon č. 491/2001 Sb.

Zákon č. 62/2003 Sb.

Internetové zdroje:

www.volby.cz

www.mvcr.cz

www.czso.cz

www.denikreferendum.cz